

Opinia publică despre criminalitate, justiție și poliție

Septimiu Chelcea

Universitatea București

În acest studiu sunt prezentate unele constante ale opiniei publice despre actele de criminalitate (rata, cauzele, pericolozitatea), despre sancțiunile prevăzute de lege (relația dintre pericolozitatea actelor de criminalitate și asprimea pedepselor) și despre activitatea poliției (suportul popular al acesteia). Sunt analizate influența mass-media în construirea opiniei publice (suprareprezentarea criminalității, inducerea fricii de victimizarea criminală etc.) și particularitățile proceselor cognitive ce intervin în emergența opiniilor (suprageneralizarea, accesibilitatea cognitivă, încrederea în propriile judecăți evaluative). Pentru susținerea enunțurilor teoretice referitoare la criminalitate, justiție și poliție, am evocat rezultatele sondajelor de opinie publică naționale și internaționale (Eurobarometrul de Opinie Publică, 2004, și New Europe Barometer, 2004).

Se acceptă cvasiunanim că termenul *criminalitate* desemnează „ansamblul de manifestări, acte, fapte și comportamente care încalcă flagrant normele stabilite de legislația penală sau violează codurile normative privind ordinea socială și bunele moravuri, fiind considerată o abatere semnificativă de la modelul juridico-penal al unei societăți” (Banciu, 2004, 3). Fapte precum omuciderea, loviturile cauzatoare de moarte, vătămarea corporală gravă, violul, furturile, tâlhăriile, ultrajul, prostituția, proxenetismul, înșelăciunea, corupția, terorismul produc disfuncționalități sociale ce se includ în categoria „problemele sociale”. Ca problemă socială, criminalitatea este generatoare de opinie publică. În acest sens se pronunță și Mark Warr (1995, 296) când afirmă: „Ca problemă socială, crima este capabilă să genereze

diferite niveluri de pasiune publică și de consens social”.

În același timp, politica penală și de prevenire a crimei și criminalității trebuie să ia în calcul, ca o dimensiune semnificativă, „reacția socială față de crimă și criminalitate, imaginea publicului despre fenomenul criminalității” (Banciu, 2004, 95). Să ne amintim că Walter Lipmann (1922/1991, 29) numea aceste imagini din mintea oamenilor „opinie publică”.

Opinia publică despre criminalitate

Pe plan mondial există o tradiție relativ îndelungată a cercetării opiniei publice cu privire la crime și aplicarea sancțiunilor prevăzute de lege (Alderman, 1994;

Ellaworth și Gross, 1994 ; Graber, 1980 ; Niemi *et al.*, 1989 ; Warr, 1980, 1994, 1995 ; Wolfgang *et al.*, 1985).

Unul dintre cei mai reputeți cercetători ai domeniului, Mark Warr, profesor la Departamentul de Sociologie al Universității din Texas, consideră că „unul dintre cele mai importante elemente ale opiniei publice despre crime este frica de victimizarea criminală (sau frica de a deveni victimă a criminalității)” (Warr, 1995, 296). Comparând pe o perioadă de aproape treizeci de ani (1965-1993) rata criminalității în SUA (numărul crimelor violente la o mie de persoane) și frica de a umbla singur noaptea (procentul celor care au declarat că le este frică să umble singuri noaptea, conform sondajelor de opinie NORC/Gallup), Mark Warr a pus în evidență o relativă stabilitate a nivelurilor ratei criminalității și fricii de a deveni victimă a criminalității. „Similaritatea evidentă dintre cele două serii de date nu indică în mod necesar o relație causală între rata criminalității obiective și frică, însă ea arată că frica nu este independentă de riscul obiectiv, așa cum a fost măsurat

de *National Crime Survey*” (Warr, 1995, 297). Chiar dacă măsurătoarea este restrictivă (s-a avut în vedere doar un anume comportament – „a umbla singur noaptea”), se poate trage concluzia că frica de victimizare criminală este o „frică obiectivă”. Conform datelor din *New Europe Barometer* (2005, 21), în fostele țări comuniste, proporția persoanelor care au declarat că în ultimul an (ancheta s-a desfășurat în toamna anului 2004) nu au fost victime ale unui act criminal pe stradă sau nu li s-a spart casa a fost cuprinsă între 47% și 81% (fig. 1).

Comparativ cu media statistică a răspunsurilor colectate în toamna anului 2004 în *Eurobarometrul Noua Europă*, cetățenii din România se pare că au trăit o experiență victimală mai redusă decât cetățenii din celelalte foste țări comuniste (tabelul 1).

Cu toate că experiența victimală stradală sau de victimă a furtului din locuință a cetățenilor din România a fost mai redusă decât cea a cetățenilor din celelalte țări europene ex-comuniste, românii se tem de infraționalitate (în general) într-un număr mai mare decât cetățenii din Europa (tabelul 2).

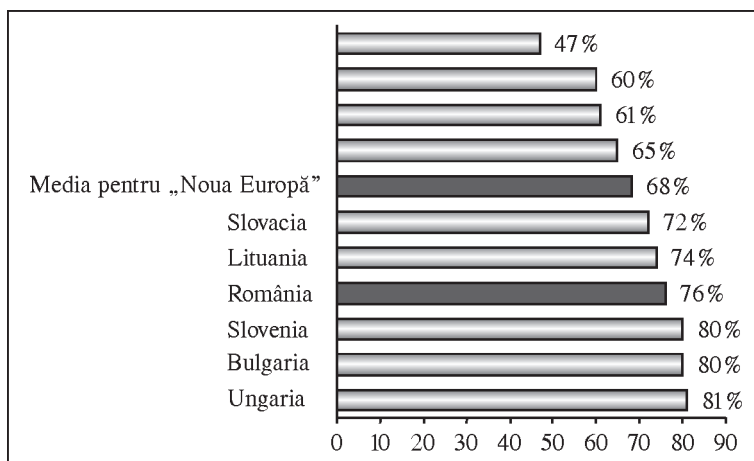

Fig. 1. Proporția persoanelor care au declarat că pe parcursul unui an nu au fost victime ale criminalității stradale sau nu li s-a spart casa (după R. Rose, 2005, 21)

Tabelul 1. Distribuția răspunsurilor la întrebarea „În cursul anului trecut, dumneavoastră sau oricare membru al familiei sau prieten ați fost victime ale criminalității stradale sau ale furtului din locuință?” (Au fost permise mai multe răspunsuri) (după R. Rose, 2005, 62)

	România (%)	„Noua Europă” (%)
Da, eu însumi	7	9
Da, un membru al familiei mele	6	10
Da, un prieten de-al meu	8	14
Nu am trăit o astfel de experiență	76	68

Tabelul 2. Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Care credeți că sunt cele mai importante două probleme cu care se confruntă țara în prezent?” (maxim 2 răspunsuri) (după Eurobarometrul 62, toamna 2004, 26)

	România	Noile state	Vechile state	Toate statele
Starea economică	38	29	27	27
Creșterea prețurilor /inflația	36	19	15	16
Infraționalitatea	32	30	23	24
Șomajul	24	62	43	46
Pensiile	16	9	13	12
Sistemul de îngrijire a sănătății	15	24	15	16
Locuințele	6	3	4	4
Impozitarea	6	5	7	7
Sistemul educațional	5	3	4	4
Terorismul	4	5	18	16
Imigrația	3	2	15	13
Protejarea mediului înconjurător	2	1	3	3
Transportul public	1	1	2	2
Apărarea /afacerile externe	0	1	2	2
Altceva	2	1	1	1
Nu știu				

Notă: Noile state membre (valul de aderare 2004); Vechile state membre (Europa celor 15); Toate state membre (Europa celor 25).

Datele din Eurobarometrul 62, toamna 2004 (în România, sondajul a fost realizat în luna octombrie de către Centrul de Sondare a Opiniei Publice pe un eșantion de 1.012 persoane cu vârsta de 15 ani), relevă niveluri diferite ale evaluării infraționalității ca problemă cu care se confruntă cetățenii din țările europene, dar și faptul că în România asemenea

tuturor țărilor din Uniunea Europeană, infraționalitatea este percepută ca o problemă secundară față de problemele economice (șomaj sau situație economică). Pentru interpretarea corectă a rezultatelor Eurobarometrului, trebuie să avem în vedere că „infraționalitatea” a figurat prima pe lista problemelor din care persoanele anchetate puteau să identifice

două dintre cele mai importante, fapt ce a atras un plus de răspunsuri (probabil, 5%). Pe de altă parte, pentru ca raportarea evaluării importanței infracționalității la experiența victimală să aibă relevanță, trebuie subliniat că termenul de „infracționalitate” are o sferă mai largă decât cele de „victimă a criminalității stradale” sau „victimă a furtului din locuințe”.

Sondajele de opinie efectuate în SUA, în 1989 și în 1993, au relevat că mai mult de 55% dintre americani se tem că ar putea fi victime ale criminalității și că între 82% și 90% dintre cei intervievați nu se simt în siguranță în casă noaptea. Între 84% și 89% dintre americani consideră că în SUA criminalitatea a crescut an de an (dar aproximativ 50% declară că a crescut și în districtul lor) (Warr, 1993, *passim*).

Datele sondajelor de opinie publică din SUA, ca și din Europa sunt sugestive și permit comparații internaționale, ajutând la interpretarea opiniei publice despre criminalitatea de la noi. Conform *Barometrului de opinie publică*, în intervalul 1997-2000 proporția cetățenilor români care declară că se tem de criminalitate și de infracțiuni a variat între 6% (în 1999) și 26% (în 1997). Interesant este faptul că în intervalul amintit teama de a deveni victimă a criminalității s-a menținut pe locurile 5-6 între temerile românilor (după teama de creșterea prețurilor, a îmbolnăvirilor, a izbucnirii unui război în zonă sau teama de șomaj).

Opinia publică despre rata criminalității

Studiile de teren au relevat că imaginea publicului despre rata criminalității este inexactă, cel mai adesea supraevaluând-o. Julian V. Roberts (1992, 109-111) aduce în sprijinul acestei concluzii datele sondajelor

de opinie efectuate în SUA, Canada, Marea Britanie, Australia și în unele țări europene. Iată câteva dintre acestea :

- americanii supraestimează rata criminalității cu violență. În timp ce în Ohio rata era mai mică de 4% anual, doar 20% au indicat-o cu exactitate, așa cum apărea în statisticile oficiale (Knowles, 1984) ;

- în Canada, crimele cu violență reprezentau, la data efectuării cercetărilor, aproximativ 5% din totalul crimelor raportate. Totuși, în sondajele de opinie, trei pătrimi dintre cei intervievați estimau că actele cu violență reprezintă între 30 și 100% din totalul crimelor (Doob și Roberts, 1983 ; Gregg și Posner, 1990) ;

- în Australia, compararea statisticilor oficiale ale criminalității cu estimarea de către cetățeni a ratei actelor infracționale (furturi, crime cu violență, acte de vandalism, prostituție, fraudă) a pus în evidență supraevaluarea criminalității (O'Connor, 1978) ;

- mulți canadieni credeau în mod eronat că rata omuciderilor a crescut după abolirea pedepsei capitale (Doob și Roberts, 1983) ;

- aproximativ 80% dintre persoanele interievate în Australia au declarat într-un sondaj de opinie că rata omuciderilor a crescut, chiar dacă ea rămăsese neschimbată în intervalul de referință (Indermaur, 1987).

Conform studiilor citate de Julian V. Roberts, și estimările din sondajele de opinie privind rata cazurilor de recidivă, sunt inexacte : patru din cinci respondenți dintr-un sondaj de opinie din Canada, apreciau că rata recidivelor este de 30 până la 100%, în realitatea ea ridicându-se la 13-17%. Jumătate dintre cei intervievați considerau că se situează între 60 și 100% (Doob și Roberts, 1983). Julian V. Roberts (1992, 110) conchide că, deși a fost fluctuantă în ultimii 50 de ani, invariabil în

sondajele de opinie publică, cei intervievați au declarat că rata cazurilor de recidivă a crescut.

Opinia publică despre criminalitate ca problemă socială

Criminalitatea în variatele ei forme este percepută de public ca o problemă socială. Dar cât de importantă este această problemă socială? În sondajele de opinie publică sunt incluse întrebări de tipul: „Care este cea mai importantă problemă cu care se confruntă (numele țării) azi?” sau „În comunitatea dumneavoastră criminalitatea este o problemă importantă?”.

Într-un sondaj Gallup (1989), aproximativ 6% dintre respondenți au indicat criminalitatea ca fiind cea mai importantă problemă în SUA. Într-un sondaj de opinie publică desfășurat în Canada, o treime dintre cei intervievați au considerat că actele de criminalitate constituie o problemă „foarte importantă”, 38% că este o problemă „oarecum importantă”, iar 7% că „nu reprezintă o problemă importantă” (*Environics Research*, 1989).

În *Barometrul de opinie publică* (mai 2003, 15), s-a formulat întrebarea: „După părerea dumneavoastră, care credeți că sunt cele mai importante probleme cu care se confruntă România în prezent?”. Una din zece persoane interviuate a menționat în primul rând „corupția”. Mai îngrijorătoare decât corupția (ca tip de infracțiune) au apărut, în evaluarea publică, „sărăcia” (menționată în primul rând de către 49% din eșantion) și „lipsa locurilor de muncă” (indicată ca primă mențiune de 20% din eșantion).

Cu toată prudența ce se impune (s-a avut în vedere doar un singur tip de acte infracționale), putem să conchidem că pentru opinia publică din România problemele

de natură economică sunt mai importante decât criminalitatea.

Opinia publică despre cauzele delincvenței

Așa cum se știe, criminalitatea are o cauzalitate multidimensională. Publicul tinde să explice infracționalitatea luând în considerare o multitudine de factori, dar accentuează importanța celor economici și de mediul înconjurător (Roberts, 1992, 129). Astfel, s-au pus în evidență două modele explicative, unul vizând criminalitatea în general și altul referitor la cazurile individuale (Doleschal, 1970). Timothy Flanagan (1987) a remarcat în datele sondajelor de opinie din SUA o schimbare în atribuirea de către respondenți a cauzelor criminalității. După 1950, americanii au început să incrimineze mai mult factorii de mediu (*environment*) decât cei legați de structura personalității. Într-un sondaj realizat de Louis Harris în 1968, în SUA, aproximativ 60% dintre respondenți considerau că sărăcia constituie cauza criminalității. Cercetări mai recente (Erskine, 1974; Campbell și Muncer, 1990) au reținut că, în opinia americanilor, cauzele sociale ale criminalității sunt mai importante decât factorii de personalitate.

Studiile realizate de Clive R. Hollin și Kevin Howells (1987) sugerează că publicul încearcă mai degrabă să explice cazurile de delincvență particulare (*offense-specific*) decât fenomenul criminalității în globalitatea lui. În studiile lor, au constatat că furtul și jafurile tind să fie explicate prin deficitul de educație, în timp ce violul este motivat cel mai adesea prin dezechilibru mintal.

Mai recent, studiile privind modul în care își explică oamenii criminalitatea relevă legătura pe care aceștia o fac între comiterea delictelor și consumul de droguri.

Evaluarea pericolozității diferitelor tipuri de delict

Cercetările psihosociologice experimentale au arătat că există un larg consens între diferite grupuri în ceea ce privește gravitatea (*seriousness*) diferitelor delict (Coombs, 1967 ; Indermaur, 1990 ; Rose și Prell, 1955 ; Sellin și Wolfgang, 1964 ; Thurstone, 1927 ; Turner, 1978). În cele mai multe cercetări s-a apelat la tehnica de „comparare pe perechi” : studenții erau rugați să compare, din punctul de vedere al pericolozității lor, două câte două, diferitele acte delictuale.

Claire Corbet și Frances Simon (1991) au găsit că există o concordanță între ierarhizarea gravității faptelor penale stabilită legal (corespunzător pedepselor prevăzute de lege) și ierarhizarea făcută în sondajele de opinie. Într-o cercetare pe 60.000 de persoane din SUA, cerându-se să se evalueze peste 200 de acte de delincvență, s-a pus în evidență că americanii consideră crimele cu violență ca fiind cele mai grave delict (Wolfgang *et al.*, 1985). S-a mai constatat, de asemenea, că există un larg consens în legătură cu pericolozitatea actelor criminale, mai ales în ceea ce privește delictele considerate de cea mai mare și de cea mai mică pericolozitate. Referitor la delictele considerate a avea o pericolozitate medie, părerile au fost oarecum divergente când s-a pus problema ierarhizării lor.

În alte cercetări s-a constatat că infracțiunile împotriva persoanei sunt considerate de public a fi mai grave decât infracțiunile împotriva proprietății (Borg, 1988). Clyde H. Coombs (1967), reluând cercetarea lui Louis L. Thurstone (1927), a găsit că există, la un interval de 40 de ani, o remarcabilă stabilitate în evaluarea pericolozității diferitelor acte infracționale. O amplă cercetare desfășurată în opt țări (SUA, Marea Britanie, Finlanda, Suedia,

Norvegia, Danemarca, Olanda și Kuwait) a urmărit să stabilească dacă publicul din diferite țări și culturi ierarhizează în același fel diferitele infracțiuni. S-a cerut să se asocieze pedepse mai aspre sau mai blânde infracțiunilor (omucidere, viol, furt, tâlhărie, furt de automobile). Cu excepția Kuwaitului, în care populația s-a pronunțat pentru pedepse mai severe, în celelalte șapte țări a existat o concordanță în ceea ce privește pericolozitatea diferitelor crime (Scott și Al-Thakeb, 1977). Același model al aprecierii pericolozității delictelor s-a întâlnit și în Australia, într-o cercetare independentă condusă de Roderic Broadhurst și David Indermaur (1982). Concluzia : cu variații neesențiale, indiferent de țară și cultură, oamenii apreciază într-un mod foarte asemănător pericolozitatea diferitelor acte infracționale.

Imaginea delincvenților

Rezultatele cercetărilor științifice referitoare la modul cum sunt percepuți delincvenții de către public conduc la concluzia că există un „stereotip al delincventului”. Așa cum arată Julian V. Roberts (1992, 138), „în ochii publicului, un infractor este tipic un *outsider*, tânăr, din clasa de jos, neatractiv din punct de vedere fizic”. Acest stereotip este foarte puternic. Populația îi stereotipizează pe criminali nu numai după criteriul caracteristicilor fizice, dar și după particularitățile psihice. Într-un sondaj de opinie în care canadienii au fost întrebați ce imagine le vine în minte atunci când vorbesc despre un „criminal”, cei mai mulți au declarat că se gândesc la un individ violent, dezechilibrat psihic (Brillon *et al.*, 1984).

Dincolo de stereotipul despre delincvenți, în general s-a constatat că există imagini stereotipe despre diferitele tipuri de infractori. Un individ care comite

infracțiuni cu violență generează o altă imagine în mintea oamenilor decât unul care comite fraude (O'Connor, 1984). În SUA funcționează un stereotip privind apartenența rasială și infracțiunile specifice ei: infractorii negri fură automobile și tâlhăresc; infractorii albi fură și molestază copii. Un astfel de stereotip are prea puțin de-a face cu datele obiective, relevate de statistica oficială.

Opinia publică despre aplicarea sancțiunilor legale și instituțiile abilitate să aplice legea

Oamenii au păreri nu numai despre cei care încalcă legea, ci și despre cei ce trebuie să vegheze la respectarea ei. Se discută public despre acțiunile poliției de prindere a infractorilor, despre cazurile de cărdășie a polițiștilor cu membrii lumii interlope, despre hotărârile judecătorești, ca și despre decretele de grațiere. Într-un cuvânt, există o opinie publică despre sancțiunile penale și despre instituțiile statului (poliție, justiție) cu atribuții în păstrarea ordinii și a siguranței cetățenilor. Fie că este favorabilă, fie că nu, opinia publică cu privire la sancțiunile prevăzute de lege și instituțiile îndrituite să aplice legea nu poate fi ignorată de factorii de decizie politică, chiar dacă informațiile pe care se bazează construcția ei sunt lacunare și uneori inexacte.

Opinia publică despre poliție și justiție

De multe ori, în sondajele de opinie se cere ca publicul să evalueze activitatea poliției și a justiției. Conform unui sondaj din SUA, două treimi dintre cei intervievați au considerat activitatea poliției ca fiind „excelentă” sau „bună”, iar activitatea

justiției a fost apreciată de o treime din eșantion ca „excelentă” sau „bună” (English *et al.*, 1989). În SUA, așa cum relevă sondajele de opinie publică, poliția se bucură de un suport popular mai puternic decât justiția (Brillon *et al.*, 1984; Thomas și Hyman, 1977; Zamble și Annesley, 1987). Și în Canada, opinia publică despre poliție este pozitivă (Sacco și Johnson, 1990). Julian V. Roberts atrage atenția asupra paradoxului următor: cetățenii din SUA și Canada cred că rata criminalității în țările lor este ridicată și va continua să crească, dar apreciază că activitatea poliției este „bună”, chiar „excelentă” (Roberts, 1992, 140). Explicația acestui paradox ar putea fi dată de faptul că cetățenii consideră justiția responsabilă de creșterea criminalității, controlul acestui fenomen fiind o problemă socială, și nu o responsabilitate a poliției.

Și în România, populația evaluează mai bine activitatea poliției decât a justiției. Conform datelor din *Barometrul de opinie publică*, din 1997 și până în 2004, persoanele intervievate au declarat, într-o proporție mai mare, că au „foarte multă încredere” în poliție, și nu în justiție (fig. 2).

În octombrie 2004, majoritatea cetățenilor din România aveau o părere „bună” și „foarte bună” despre activitatea poliției (tabelul 3).

Pentru unii cetățeni, justiția este și nedreaptă (criminalii scapă nepedepsiți) și inechitabilă (pentru aceleași infracțiuni se pronunță sentințe diferite). În multe sondaje de opinie publică din SUA, Canada și Europa, populația și-a exprimat convingerea că justiția îi favorizează pe cei bogați (Reid, 1984; Brillon *et al.*, 1984; *Environics Research Group*, 1989; Moore, 1985).

Tratamentul inegal în justiție rămâne o problemă importantă peste tot în lume, dar de mare actualitate în România, în condițiile aderării la Uniunea Europeană.

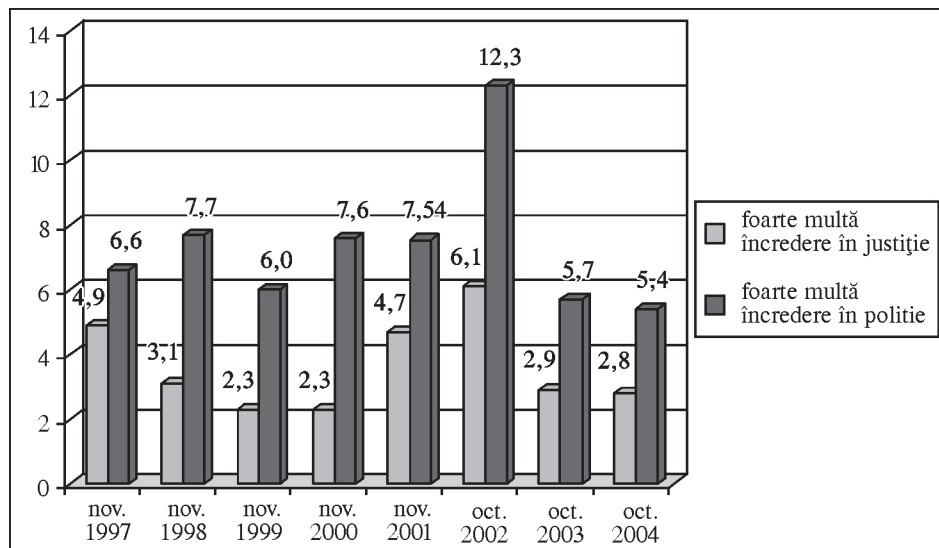

Fig. 2. Încrederea populației din România în poliție și în justiție (%) (după *Barometrul de opinie publică*, 1997-2004)

Tabelul 3. Distribuția răspunsurilor la întrebarea „Cum evaluați activitatea poliției de prevenire a criminalității în comunitatea dumneavoastră?” (după R. Rose, 2005, 62)

	România	Noile state membre UE (valul de aderare 2004)
Foarte bună	7	5
Destul de bună	59	48
Nu așa de bună	26	35
Proastă	8	11

În vechile state membre ale UE (Europa celor 15), decalajul dintre încrederea în poliție și în justiție este de 20 de puncte procentuale în favoarea poliției; în noile state membre UE (valul de aderare 2004), de 18 puncte procentuale; în România, decalajul este de 9 puncte procentuale (tabelul 4).

Tabelul 4. Ponderea încrederii în poliție și în justiție (%) (după *Eurobarometrul 62*, toamna 2004, 38)

	România %	Noile state %	Vechile state %
Poliție	35	42	68
Justiție	26	26	48

Referitor la încrederea în justiție a cetățenilor din România, în *Raportul național al Eurobarometrului* se specifică: „Încrederea românilor în justiție este puternic dependentă de vârstă, mediu de rezidență și competența în cunoașterea modului de funcționare a instituțiilor europene” (*Eurobarometrul 62*, toamna 2004, 40).

Opinia publică despre sancțiunile prevăzute de lege

În SUA, problema atitudinii cetățenilor față de gradarea pedepselor i-a preocupat pe sociologi și criminologi încă de acum

aproape o sută de ani. F.C. Sharp și M.C. Otto (1909) au inițiat cercetările în acest domeniu. Constatările făcute de-a lungul timpului sunt dintre cele mai interesante. Unii specialiști consideră că ideea graduației pedepselor constituie punctul central al oricărui sistem penal (Sebba și Nathan, 1984). Dar există o scalare corectă a pedepselor? Ce știu oamenii despre gradarea pedepselor? Sunt de acord cu distribuirea gradată a sancțiunilor prevăzute de lege? Trebuie să recunoaștem că cercetările din acest domeniu au o mare încărcătură aplicativă, pentru că se presupune că severitatea pedepselor decurge din modul în care oamenii evaluează diferitele infracțiuni (Roberts, 1992, 142). Asupra acestui lucru nu există un consens al specialiștilor. Andrew von Hirsch (1984), de exemplu, respinge ideea că scalarea pedepselor decurge din percepția publicului, considerând că gravitatea lor poate fi determinată obiectiv. Chiar și în această ordine de idei, tot merită să se cunoască opinia publică despre severitatea pedepselor prevăzute de lege.

Rezultatele sondajelor de opinie publică în legătură cu această problemă sunt relativ inconsistente. Julian V. Roberts (1992, 143) consideră că lipsa de consistență a datelor se datorează metodologiilor utilizate: în unele sondaje s-a cerut

respondenților să aleagă o singură sancțiune pentru un tip de delict, în alte sondaje subiecții erau rugați să ierarhizeze sancțiunile legale după gravitatea lor, calculându-se scorurile fiecărei sancțiuni. În ambele situații intervin factori care distorsionează rezultatele. Cu toate acestea, se poate trage concluzia că publicul percepe relativ corect funcțiile sancțiunilor prevăzute de lege. Aproximativ 85% dintre americani apreciază că scopul pedepsei pentru distrugerea de bunuri (incendierea intenționată a unor imobile, de exemplu) îl constituie reabilitarea, în timp ce mult mai puțini (50%) văd reabilitarea ca rațiune a pedepsirii infracțiunilor de viol (Jacoby și Dunn, 1987).

Într-un sondaj de opinie desfășurat în București, la 2004, pe un număr de 299 de tineri cu vârsta cuprinsă între 18 și 35 de ani (eșantion *ad libitum*) s-a cerut să se asocieze corupției diferite sancțiuni. Concret, s-a pus întrebarea: „A primi șpagă înseamnă a primi mită; este un act de corupție, de folosire abuzivă a funcției publice pentru obținerea de beneficii pentru sine. Considerați că cei care primesc șpagă ar trebui...? (un singur răspuns dintr-o listă prestabilită). Peste 90% dintre tinerii bucureșteni au considerat că cei care primesc șpagă ar trebui pedepsiți într-un fel sau altul (tabelul 5).

Tabelul 5. Pedepsele asociate actelor de corupție (a primi „șpagă”)

Sanctiunea propusa	Nr.	%
Să facă închisoare	52	17,4
Să fie dați afară din funcțiile publice	129	43,1
Să fie amendați cu suma pe care au intenționat să o primească	51	17,1
Să fie admonestați în public	19	6,4
Să fie admonestați în colectivul lor de muncă	7	2,3
Să fie lăsați în pace	19	6,4
Să fie sancționați în alt fel	13	4,3
Nu știu/Nonrăspuns	9	3,0
Total	299	100,0

Relația dintre pericolozitatea infracțiunilor și severitatea pedepselor în percepția publicului constituie, de asemenea, o temă de cercetare. Există o proporționalitate? Sondajele de opinie publică au indicat existența unei asemenea proporționalități (Gebotys și Roberts, 1987; Hamilton și Rytina, 1980; White, 1975). Totuși, această proporționalitate este departe de a fi perfectă (Rossi *et al.*, 1985). În evaluarea pericolozității infracțiunilor și a severității sancțiunilor intervin factori de natură psihologică și sociologică: atractivitatea fizică a infractorilor și a victimelor, caracteristicile demografice ale celor care fac evaluarea etc.

Dar „îi judecă” publicul mai aspru pe infractori decât judecătorii înșiși? Răspunsul este afirmativ, cel puțin pentru cetățenii din țările în care de peste 20 de ani se urmărește această problemă cu ajutorul sondajelor de opinie. Pentru perioada 1965-1990, sondajele de opinie publică din SUA și Canada indică faptul că între 50% și 80% dintre cei intervievați consideră că sentințele judecătorești au fost prea blânde. Proporția celor care apreciază că sentințele au fost prea blânde este

în medie cu 10% mai mare în SUA decât în Canada. Așa cum rezultă din histograma prezentată în fig. 3, proporția americanilor care consideră prea blânde pedepsele pronunțate în justiție este în creștere continuă, spre deosebire de cea a canadienilor, care, având același trend ascendent, fluctuează în intervalul luat în considerare.

Pentru oamenii politici și pentru magistrați, cunoașterea opiniei publice despre pedeapsa capitală a fost și este încă în actualitate, iar în unele state din SUA și în unele țări din lume, această pedeapsă se menține. În SUA, proporția celor care se pronunțau în favoarea pedepsei capitale era de 61% în 1936: în 1989, se ridicase la 79% (Flanagan și Maguire, 1990). Și în alte țări, precum Canada, Marea Britanie, Australia, proporția cetățenilor ce susțin pedeapsa capitală (pentru delikte grave, omucidere, crime în serie etc.) este în creștere în ultima perioadă. Julian V. Roberts (1992, 154) explică tendința de creștere a proporției celor care susțin pedeapsa capitală prin aceea că, în ultimele decenii, numărul cazurilor de omucidere a sporit.

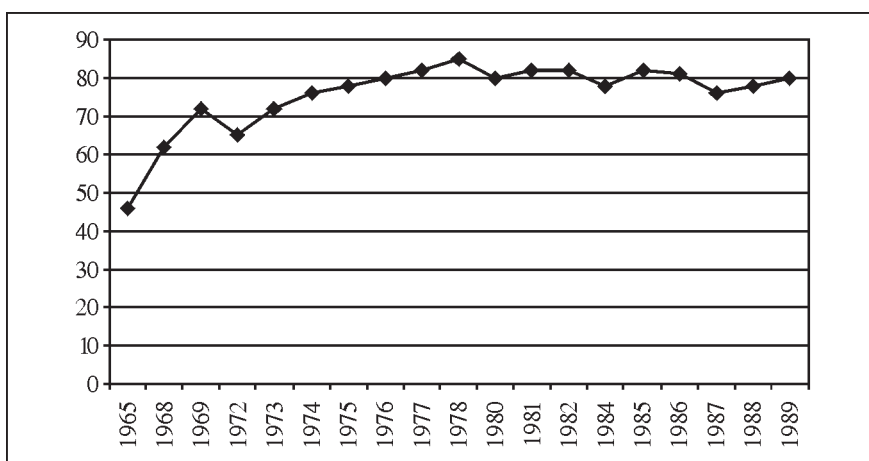

Fig. 3. Proporția cetățenilor americani care consideră că sentințele judecătorești sunt prea blânde (după J.V. Roberts, 1992, 148)

În ceea ce îi privește pe români, ne amintim că primul sondaj de opinie publică realizat de IRSOP după evenimentele din '89 a cerut populației să se pronunțe în legătură cu abolirea pedepsei cu moartea. Majoritatea românilor s-a pronunțat în favoarea eliminării din *Codul penal* a pedepsei capitale.

Construirea opiniei publice despre criminalitate și sancționarea ei: rolul mass-media

Se acceptă cu ușurință de către specialiști că mass-media are un rol important în construirea opiniei publice. În cele ce urmează, voi încerca să arăt cum intervin mijloacele de comunicare în masă (televiziunea, radioul, presa scrisă etc.) în procesul complex de formare a opiniei publice despre actele antisociale care intră sub incidența legii și despre instituțiile abilitate să aplice legea penală. Înțelegerea modului în care colectează, sortează și contextuali-

zează jurnaliștii informațiile despre cazurile de delincvență ne ajută să cunoaștem *bias*-urile (erorile) opiniei publice despre criminalitate și sancționarea ei legală.

Julian V. Roberts (1992, 116) susține că două ar fi principalele cauze ale *bias*-urilor în construirea opiniei publice despre criminalitate: influența mass-media și particularitățile cogniției sociale.

Influența mass-media în emergența opiniei publice

Mijloacele de comunicare în masă constituie cea mai importantă sursă de informație despre crime și criminalitate, despre activitatea poliției și justiției. Televiziunile și ziarele se întrec în relatarea cât mai multor acte infracționale violente. În intervalul iunie-noiembrie 1993, relatările mass-media din SUA despre infracțiunile cu violență și despre violența juvenilă au crescut cu 400% (fig. 4).

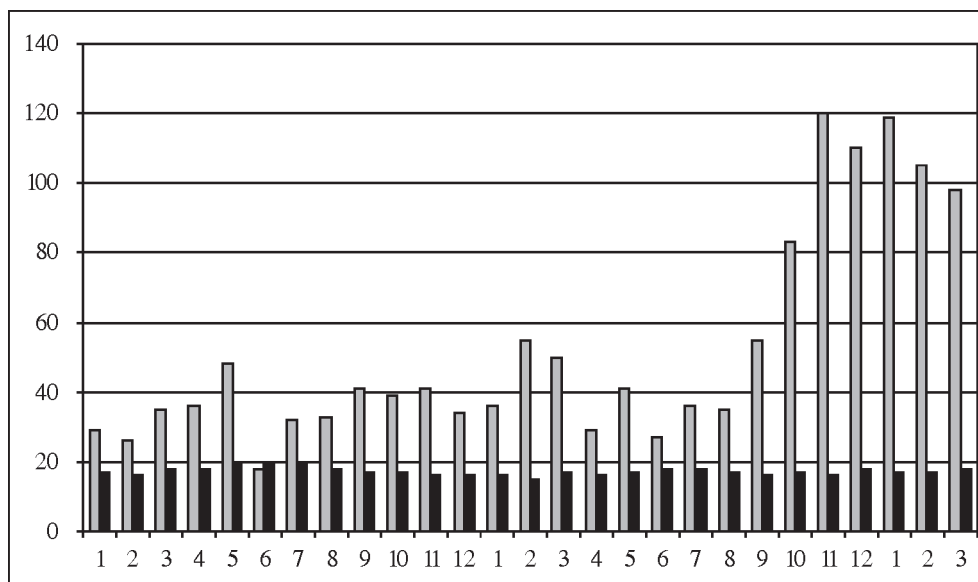

Fig. 4. Dinamica infracțiunilor cu violență și frecvența relatărilor mass-media despre infracțiunile cu violență în SUA (după T. Chiricos *et al.*, 1997, 343)

***Suprareprezentarea criminalității,
în general, și a celei cu violență,
în special***

Studiile bazate pe analiza conținutului comunicării în mass-media au relevat că, în totalul știrilor, relatările despre diferite delictе au o pondere de 5% până 25% (Sacco, 1995, 142). Ponderea acestui tip de știri variază în funcție de data și locul efectuării cercetărilor, de tipurile de media avute în vedere și, într-o anumită măsură, de metodologia adoptată de cercetători.

Primele studii care au pus în evidență suprareprezentarea în mass-media a știrilor despre criminalitate datează de la jumătatea secolului trecut. În 1952, pe baza cercetărilor concrete efectuate, F. James Davis a formulat concluzia că în mass-media criminalitatea este suprareprezentată și că anumite tipuri de infracțiuni captează atenția jurnaliștilor, fapt ce conduce la raportarea disproporționată a actelor criminale. În 1973, Bob Roshier a constatat că presa scrisă britanică distorsionează percepția publicului despre infracțiuni și infractori și că această distorsiune are o consistență în timp și între diferitele tipuri de publicații. Pe baza unor astfel de cercetări, Stanley Cohen și Jock Young (1973) au sugerat că „mass-media îi poate face receptivi pe anumiți indivizi la anumite tipuri de devianță sau probleme sociale și poate întări anumite credințe sau stereotipuri” (*apud* Hubbard *et al.*, 1975, 24). Legătura directă deterministă dintre mass-media și infracționalitate, evidentă pentru o judecată sănătoasă, nu este susținută de datele cercetărilor mai recente. Fără a se nega influența violenței din mass-media asupra violenței din societate, în prezent concepția „stimul-răspuns” pierde teren, ca și credința în atotputeria mass-media (vezi teoria „glonțului magic”). Numeroase cercetări au arătat că publicul este selectiv în receptarea

mesajelor mass-media, că le decodifică și le înțelege în maniere diferite, iar trecerea de la informație la acțiune este multiplu mediată. Totuși, unii specialiști de la noi consideră – după părerea mea, oarecum exagerând – că prin informațiile pe care le transmit „mass media [...] promovează criminalitatea prin constanta avertizare și exagerare a incidenței criminalității” (Sandu și Ioniță, 2004, 52). Se acceptă însă fără rezerve de către specialiști că mass-media acordă o atenție deosebită crimelor comise cu violență: comparativ cu statisticile criminalității, omuciderea sunt suprareprezentate în mijloacele de informare în masă (Roberts, 1992, 117).

Allen Liska și William Baccaglini (1990) au găsit că, în timp ce omuciderea reprezentau 0,02% în statistica oficială a criminalității din SUA, în mass-media omuciderea acopereau 30% din totalul știrilor. Anthony Doob (1984) a remarcat că în mass-media din Canada uciderile (5% din totalul crimelor din această țară) ocupau în ziare mai mult de jumătate din relatările despre criminalitate. Jan van Dijk (1978) a evidențiat aceeași tendință în mass-media din Europa de Vest. Probabil că lucrurile se prezintă la fel în întreaga lume. Observații nesistematice ne determină să afirmăm că, în prezent, în România întâlnim aceeași tendință de suprareprezentare în mass-media a crimelor cu violență. Dacă lucrurile stau așa, nu trebuie să ne mire erorile din opinia publică referitoare la criminalitate.

O direcție fructuoasă de cercetare a influenței mass-media în emergența opiniei publice despre criminalitate și sistemul judiciar constă în compararea opiniei persoanelor mari consumatoare de media cu cea a persoanelor slab consumatoare de media. S-a constatat că prima categorie are o percepție mai inexactă despre rata criminalității și despre probabilitatea de a deveni victimă a criminalității decât

publicul care se informează doar întâmplător în legătură cu aceste probleme. De exemplu, Leo Barrile (1984) a ajuns la concluzia că persoanele care vizionează constant programele TV au o percepție mai distorsionată despre criminalitate, comparativ cu cele care sunt telespectatori ocazionali.

„Vizualizarea” faptelor de criminalitate în mass-media

Prin specificul ei, presa scrisă și audiovizuală nu poate oferi informații complete și deplin verificate despre infracțiunile prezentate, astfel că opinia publică despre criminalitate se formează din informații lacunare și, uneori, îndoielnice.

Într-un studiu relativ recent, Richard V. Ericson (1998, 84) analizează cu multă relevanță practicile jurnaliștilor de „a face vizibile faptele în mintea oamenilor, chiar dacă ele nu sunt vizibile cu ochii lor”. Dacă este adevărat că un fapt este ceea ce se acceptă ca fiind real, atunci trebuie să fim de acord că faptele sunt produsul practicilor de comunicare, iar oamenii își organizează acțiunile într-un context dat, în funcție de ceea ce a „vizualizat” mass-media. Dacă majoritatea cetățenilor cred, ca urmare a expunerii la mesajele din mass-media, că rata criminalității a crescut exponențial, această „realitate” îi determină să adopte o atitudine critică față de poliție și justiție și îi face să treacă la acțiuni de apărare individuală și colectivă, inclusiv prin presiuni asupra Legislativului pentru înăsprirea pedepselor, eventual pentru reintroducerea pedepsei capitale. Contează prea puțin că statistica oficială a criminalității dezmințe „realitatea” creată de mass-media. Din punctul meu de vedere, intervine „teorema lui Thomas” : dacă oamenii definesc o situație ca fiind reală, atunci aceasta devine reală prin consecințele definirii ei drept reală.

În legătură cu „vizualizarea” faptelor de către jurnaliști, Richard V. Ericson aduce în discuție credibilitatea surselor, cotarea și verificarea informațiilor, precum și încadrarea narațiunilor. Idealul fiecărui jurnalist este să folosească surse cât mai credibile. Dar „jurnaliștii rareori au timp, resurse materiale sau acces la informații astfel încât să stabilească faptele independent” (Ericson, 1998, 85). În această situație, ei apelează la surse credibile, la instituții cu autoritate și la cunoștințe științifice, adică la oficialitățile și la teoriile din domeniu. Verificarea depinde în mare măsură de autoritatea sursei, iar încadrarea informațiilor relevă orientarea valorică a jurnalistului. Personal, consider că teoria lui Richard V. Ericson despre „vizualizarea” faptelor de către jurnaliști ne ajută la înțelegerea modului în care se construiește opinia publică despre criminalitate. Ar merita să examinăm această teorie prin cercetări de teren sistematice.

Inducerea fricii de victimizare criminală

Relația dintre mass-media și frica de victimizare criminală depinde de „caracteristicile mesajelor, de caracteristicile audienței și de modul de măsurare” – sunt de părere Linda Heath și Gilbert Kevin (1996, 384). Așa cum precizează Ted Chiricos *et al.* (1997, 344), caracteristicile mesajelor se referă la proporția spațiului dintr-un ziar rezervat prezentării infracțiunilor, dacă infracțiunile relatate sunt locale sau din zone îndepărtate, dacă știrile sunt selectate aleatoriu sau sunt focalizate pe infracțiunile senzaționale. Vârsta, apartenența la gen (bărbat/femeie), rezidența (urban/rural), experiența ca victimă, percepția crimei, inclusiv percepția riscului de victimizare criminală alcătuiesc caracteristicile audienței.

Unele concluzii ale studiilor privind relația dintre mass-media și frica de victimizare criminală realizate în SUA au o valabilitate mai generală. Mi se pare util să le cunoaștem, chiar și numai pentru o eventuală verificare a lor în spațiul socio-cultural românesc. S-a constatat că membrii audienței care au trăit o experiență de victimizare directă receptează cel mai intens mesajele mass-media despre crime (Gunter, 1987; Weaver și Wakshlag, 1985). Care este experiența victimală a românilor? Din ancheta asupra condițiilor de viață (AVOVI) realizată de Institutul Național de Statistică (2005, 79) rezultă că, în perioada iunie 2003-mai 2004, populația cu vârstă de peste 7 ani s-a confruntat în proporție de 1% cu furturi (93 de furturi la 10.000 de persoane), agresiuni (17 agresiuni la 10.000 de persoane) și escrocherii (4 escrocherii la 10.000 de persoane). Experiența victimală declarată diferă în funcție de mediul de rezidență (fig. 5) și vârsta victimei (fig. 6).

Decalajul dintre experiența victimală declarată în mediul urban comparativ cu mediul rural este cel mai puternic evidențiat în cazul actelor de agresiune. Se observă, de altfel, că cea mai mare pondere a actelor de criminalitate se înregistrează în mediul urban, unde frecvența celor trei tipuri de incidente a crescut față de 2003.

Conform ACOVI (2005, 80), „pentru toate persoanele [din România] există riscul să devină victimele unui incident nedorit, dar se pare că cele aflate în grupa de vârstă 35-49 ani sunt mai frecvent expuse furturilor, această infracțiune fiind, de altfel, și cea mai răspândită”.

Allen E. Liska și William Baccaglioni (1990) au testat ipoteza că relatările despre infracțiuni din ziare au efectul cel mai puternic de inducere a fricii asupra persoanelor care au cea mai mică probabilitate de a trăi o experiență de victimizare, precum albi, vârstnicii și femeile. Cei doi cercetători americani au ajuns la concluzia că relatările despre omucideri

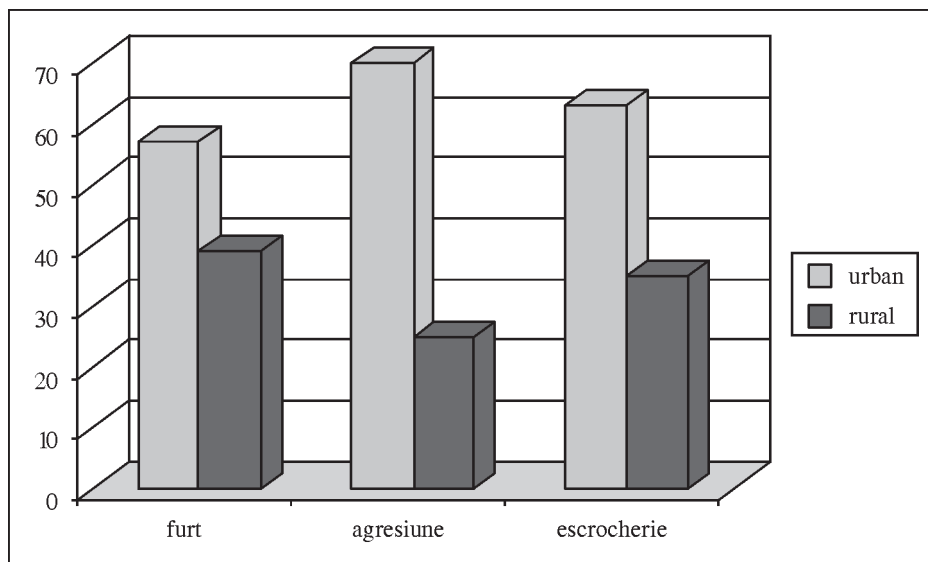

Fig. 5. Victime cu vârstă de peste 7 ani, după tipul incidentului suferit, pe medii de rezidență (după *Condițiile de viață ale populației din România*, 2005, 79)

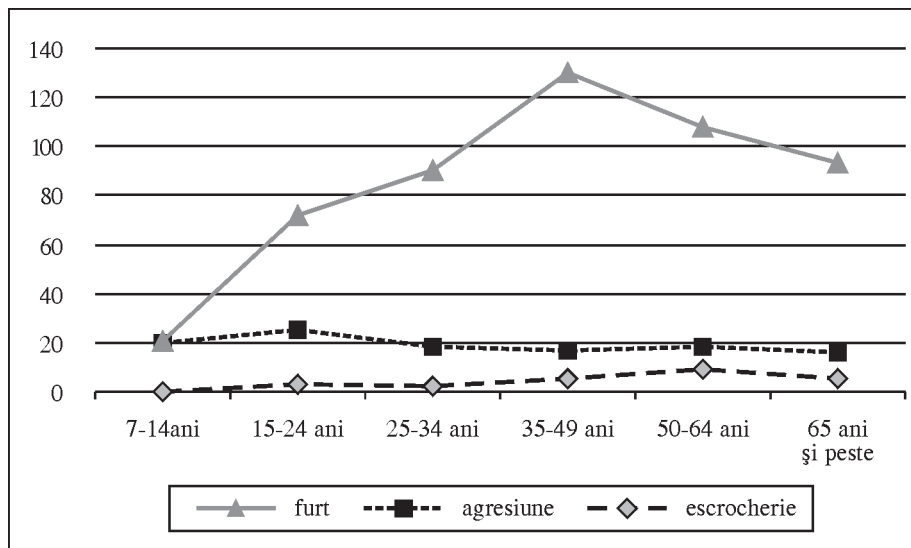

Fig. 6. Victime cu vârsta de peste 7 ani, după tipul incidentului suferit, pe grupe de vârstă (după *Condițiile de viață ale populației din România*, 2005, 80)

induc frica diferențiat pe categorii demografice: influența medie cea mai slabă era asupra acelor persoane care aveau probabilitatea cea mai mare de victimizare, de exemplu, nonalbii, tinerii, bărbații (apud Chiricos *et al.*, 1997, 344). Datele acestui studiu contrazic cercetările anterioare. Anthony N. Doob și Glenn E. MacDonald (1979) ajunseseră la alte concluzii privind relația dintre influența media și probabilitatea de victimizare. Studiul lor, frecvent citat în literatura de specialitate, susține că atunci când vârsta, apartenența la gen și tipul de vecinătate sunt controlate (statistic), nu există nici o relație între vizionarea programelor TV și frica de victimizare criminală. Totuși, în zonele urbane cu o rată ridicată a criminalității, frica era semnificativ mai mare la persoanele care urmăreau mai frecvent emisiunile TV și mai mică la persoanele care se informau din presa scrisă. Anthony N. Doob și Glenn E. MacDonald nu au găsit în zonele cu rata criminalității scăzută o relație statistică între violența

prezentată la televiziune și frică (apud Chiricos *et al.*, 1997, 345).

Rezultatele cercetărilor la care m-am referit susțin ipoteza „rezonanței” lansată de George Gerbner *et al.* (1980), potrivit căreia atunci când o anumită audiență recepționează mesaje congruente cu realitatea de zi cu zi (sau percepute ca atare), puterea de influențare a acestor mesaje se dublează. Conform ipotezei „rezonanței”, efectele media sunt mai puternice când sunt în rezonanță cu experiența de viață a audienței. George Gerbner și colaboratorii săi au verificat această ipoteză într-o cercetare realizată pe un eșantion reprezentativ național (N = 3.903), găsind o asociere puternică între consumul TV și frică. Datele cercetării au mai arătat că între consumatorii TV există o diferență semnificativă între femei și albi (care au un risc victimal scăzut), pe de o parte, și bărbați și nonalbi, pe de altă parte.

Relația dintre mass-media și frica de victimizare criminală poate fi explicată și prin ipoteza „afinității”, potrivit căreia

receptarea mesajelor TV se face în baza similarității dintre caracteristicile persoanelor de pe ecran și cele ale persoanelor din audiență. Analizând rezultatele unui sondaj de opinie reprezentativ național (N = 1502) realizat în 1977 în SUA, Paul M. Hirsch (1980) a decoperit că televiziunea „cultivă” frica în rândul persoanelor mari consumatoare de emisiuni TV. În reportajele televizate, femeile, bătrânii, persoanele de culoare (femei și bărbați) erau prezentate cel mai frecvent ca victime. Totuși, nu s-a constatat un efect de inducere a fricii de victimizare criminală mai puternic la aceste grupuri de persoane.

Wesley G. Skogan și Michael G. Maxfield (1981), citați de Ted Chiricos, Sarah Eschholz și Marc Gertz (1997, 145), au cercetat relația dintre „vulnerabilitatea” în eventualitatea unui atac – opusă riscului de a deveni victimă a criminalității *per se* – și sensibilitatea la mesajele media despre criminalitate. Ei au presupus că femeile și persoanele de vârstă a treia (considerate mai „vulnerabile”) vor fi mai puternic influențate de mesajele media despre crime. Datele sondajului telefonic (N = 1.389) făcut în San Francisco, Chicago și Philadelphia au fost în acord cu ipoteza studiului și au arătat că între frică și capacitatea de readucere în memorie a celei mai recente relatări media despre o crimă (la TV sau în presa scrisă) este o relație constantă atât la persoanele mai „vulnerabile”, cât și la cele mai puțin „vulnerabile” în cazul unui atac criminal.

În fine, Ted Chiricos, Sarah Eschholz și Marc Gertz (1997, 342) au studiat „efectul media” asupra fricii de criminalitate pe un eșantion de 2.092 de adulți din Florida. Controlând statistic vârsta, apartenența la gen (masculin/feminin), experiența victimizării și modul de percepere a criminalității, în sondajul de opinie realizat prin telefon în perioada ianuarie-martie

1994, s-a ajuns la concluzia că între frecvența vizionării programelor de știri TV și a ascultării știrilor la radio și frica de a deveni victimă a criminalității există o relație statistic semnificativă.

Particularități ale cogniției sociale în construirea opiniilor despre criminalitate

În legătură cu dimensiunea psihologică a opiniei publice s-au conturat numeroase teorii: omul de știință ingenuu, leneșul cognitiv, inferența corespondenței etc. (Chelcea, 2002, 42-52). În cele ce urmează voi semnala aspectele psihologice ce intervin în construirea opiniilor despre criminalitate (vezi Ericson, 1992, 121-124).

Suprageneralizarea

În general, tendința de a face generalizări pornind de la un singur caz este foarte puternică. Amos Tversky și Daniel Kahneman (1971) au demonstrat cât de puternică este influența unui singur caz în formarea atitudinilor și a opiniilor. Acest lucru este adevărat și în legătură cu părerile despre criminalitate. Este revelator în acest sens experimentul realizat de Ruth Hamill, Timothy Wilson și Richard Nisbett (1980): subiecților li s-a cerut să vizioneze o casetă pe care era înregistrat un interviu cu gardianul unei închisori (în realitate, un asociat al experimenterilor), care se prezenta în două moduri diferite: o dată ca o persoană rece, lipsită de omenire, iar altă dată ca o persoană caldă, omenoasă. Jumătate dintre subiecți au fost informați că persoana interviuată înalt reprezentativă pentru gardienii din penitenciare, iar cealaltă jumătate că este atipică, nereprezentativă. După vizionarea videocasetei, subiecții experimentului au fost chestionați ce părere au despre

gardienii din închisori, în general (nu despre gardianul ce apărea în interviul înregistrat). Rezultatul experimentului: subiecții care au văzut înregistrarea cu gardianul lipsit de omenie au declarat că mulți gardieni sunt inumani, iar cei care au văzut cealaltă înregistrare au declarat că mulți gardieni au sentimente umane.

Publicul generalizează pe baza cazurilor prezentate în mass-media. Și așa cum au relevat numeroase cercetări științifice, informațiile din mass-media despre criminalitate sunt distorsionate.

Accesibilitatea cognitivă

Viteza și ușurința cu care anumite evenimente ne vin în minte poartă numele de „accesibilitate cognitivă”. Richard E. Nisbett și Lee Ross (1980) au definit accesibilitatea cognitivă drept „accesibilitate a percepției, memoriei sau construirii de imagini” (*apud* Roberts, 1992, 122). Factorii determinanți ai accesibilității sunt:

a) cronicitatea: cu cât o unitate cognitivă este mai frecvent activată, cu atât este mai probabil să fie utilizată în procesarea informațională;

b) recența: cu cât o unitate cognitivă este mai recent activată, cu atât probabilitatea de a fi utilizată în procesarea informațiilor este mai mare;

c) importanța: semnificația motivațională rezultată din nevoile prioritare și din conexiunea cu alte expectanțe;

d) congruența: informațiile consonante cu așteptările tind să fie reamintite, iar cele care contrazic așteptările stimulează procesarea conștientă în vederea atribuirii cauzale (vezi Stănculescu, 2003, 14).

Particularizând problematica accesibilității cognitive, vom spune că frecvența cu care apar în mass-media relatări despre cazurile de infraționalitate (am văzut că mass-media suprareprezintă criminalitatea, mai ales cea cu violență) induce

bias-uri în opinia publică despre acest fenomen. De exemplu, dacă în *Barometrul de opinie publică* din mai 2003 aproximativ 22% dintre cei intervievați au indicat (în primul rând) că „legile sunt proaste”, nu înseamnă că ei au comparat legislația pe plan mondial și au ajuns la această concluzie; mult mai probabil este că au primit frecvent și chiar recent această informație din mass-media. Dacă 24% din populația intervievată cu ocazia *Barometrului de opinie publică* din octombrie 2003 considera că „aproape” toți judecătorii sunt corupți și 18% că „aproape toți” poliștii sunt corupți, este foarte probabil că explicația constă în modul în care au fost „vizualizate” în mass-media sistemul juridic, instituțiile abilitate și persoanele cu atribuții în aplicarea legii, menținerea ordinii sociale și asigurarea securității indivizilor.

Încrederea în propriile opinii

Oamenii au mai multă sau mai puțină încredere în opiniile lor. S-a constatat că persoanele sigure pe părerile lor sunt mai susceptibile de erori cognitive decât cele care au unele rezerve în legătură cu justetea punctului lor de vedere. Se impune deci ca în sondajele de opinie publică să se introducă întrebări despre gradul de încredere în evaluările pe care le fac respondenții nu numai pentru a afla „tăria opiniilor” – cum ar spune contemporanul nostru, Ion Luca Caragiale –, ci și pentru a estima cât de eronate sunt aceste păreri.

Procesarea informațiilor

Julian V. Roberts (1992, 123) aprecia că modul în care procesează oamenii informațiile are o importanță deosebită în construcția opiniilor despre criminalitate și sistemul judiciar. Opiniile privind severitatea sancțiunilor penale depind de ceea ce știu oamenii despre eficacitatea pedepselor.

La sfârșitul ultimului său mandat prezidențial, Ion Iliescu a dat un decret de grațiere a 40 de infractori, printre ei figurând și Miron Cozma, liderul minerilor, condamnat, pentru subminarea puterii de stat, la 18 ani de închisoare. La presiunea opiniei publice și din rațiuni politice, ex-președintele României a revocat decretul, asumându-și în întregime greșeala.

De ce au fost cetățenii stupefiați, unii chiar revoltați de grațierea „Luceafărului huilei”? Probabil și pentru că la televiziune s-au reluat de nenumărate ori scenele de violență ale mineriadelor, că exact înaintea promulgării decretului, prin emisiunile TV, s-au readus în memorie imaginile de coșmar din Piața Universității, dar și pentru că oamenii au evaluat consecințele

grațierii. În mod eronat, ei aflaseră din mass-media că fenomenele de recidivă sunt foarte frecvente, ca să nu mai vorbim de tendința larg răspândită de a considera prea blânde sentințele judecătorești.

Concluzie

Datele cercetărilor de teren clasice, practica Eurobarometrelor, precum și rezultatele sondajelor naționale ne îndreptățesc să afirmăm că studierea criminalității și analiza politicilor penale și de prevenire a criminalității rămân incomplete și, într-o anumită măsură, ineficiente fără cunoașterea opiniei publice.

Bibliografie

- Banciu, Dan. (2004). *Crimă și criminalitate. Tendințe, evoluții, prevenire*. București: Universitatea București.
- Chelcea, Septimiu. (2002). *Opinia publică. Gândesc masele despre ce și cum vor elitele?* București: Editura Economică.
- Chelcea, Septimiu. (2004). Efectele campaniei „Nu da șpagă”. *Raport de cercetare* (multiplicat).
- Chiricos, Ted, Eschholz, Sarah și Gertz, Marc. (1997). Crime, news and fear of crime: Toward an identification of audience. *Social Problems*, 44, 3, 342-357.
- Ericson, Richard V. (1998). How journalists visualize fact. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 560, 83-95.
- Heath, Linda și Kevin, Gilbert. (1996). Mass media and fear of crime. *American Behavioral Scientist*, 39, 379-386.
- Institutul Național de Statistică. (2005). *Condițiile de viață ale populației din România*.
- Lippmann, Walter. (1991) [1922]. *Public Opinion*. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Roberts, Julian V. (1992). Public opinion, crime, and criminal justice. *Crime and Justice*, 16, 99-180.
- Rose, Richard. (2005). *Are Bulgaria and Romania up to EU standards? A New Europe Barometer Evaluation*. Glasgow: University of Strathclyde.
- Sacco, Vincent F. (1995). Media constructions of crime. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 539, 141-154.
- Sandu, Florin și Ioniță, Gheorghe-Iulian. (2004). *Criminologie teoretică și aplicată*. București: Universitatea București.
- Sheley, Joseph F. și Ashkins, Cindy D. (1981). Crime, crime news, and crime views. *The Public Opinion Quarterly*, 45, 4, 492-506.
- Stănculescu, Elena. (2003). Accesibilitatea expectanțelor. În S. Chelcea și P. Iluț (coord.). *Enciclopedie de psihosociologie*. București: Editura Economică.
- Warr, Mark. (1995). Public opinion on crime and punishment. *The Public Opinion Quarterly*, 59, 2, 296-310.
- *** (2003). *Barometrul de opinie publică*, mai. București: Fundația pentru o Societate Deschisă.
- *** (2003). *Barometrul de opinie publică*, octombrie. București: Fundația pentru o Societate Deschisă.
- *** (2004). *Eurobarometrul 62. Opinia publică în Uniunea Europeană*, toamna.

Abstract

This study presents some stable attitudes of the public opinion on the criminality field (rates, causes, degree of dangerousness), the legal sanctions (the relationship between the degree of dangerousness and the harshness of verdicts) and police performance (its popular support). The article presents mass media bearing on the construction of public opinion (overrepresentation of criminality, fear induced by victimization etc.) and the peculiarities of the cognitive processes that influence the emergence of opinions (overgeneralization, cognitive accessibility, trust in evaluative judgments). In order to support the theoretical statements about criminality, justice and police, I compared the findings with those of national and international public opinion surveys (Eurobarometrul de Opinie Publică, 2004, apud New Europe Barometer, 2004).

Primit la redacție : mai 2005